

HANDLAGGARE

Lars Ekberg
PROJEKT BETECKNING

DATUM

1991-11-12
ERT DATUM

DOSSIÉ/DIARIENR

B511-1708/91
ER BETECKNING

Mål nr

3940--3943-1990

→ Kammarrätten i Stockholm
Box 2302
103 17 Stockholm**Mål nr 3940--3943-1990; Överklagande av länsstyrelsens i Stockholms län beslut dnr 11.40-5--9-89**

I samband med regelbunden brandsyn har räddningsnämnden i Södertälje kommun meddelat föreläggande för åtta kyrkor inom kommunen. Föreläggandena har helt eller delvis överklagats till länsstyrelsen i Stockholms län. Länsstyrelsen har i ärendena fattat beslut dnr 11.40-5--11.40-9-89.

Räddningsnämnden har överklagat de av länsstyrelsen fattade besluten till kammarrätten. Kammarrätten har anmodat räddningsverket att inkomma med yttrande i målen. Räddningsverket väljer att behandla samtliga mål i ett yttrande.

Allmänt

Räddningsverket har med stöd av bestämmelserna i räddningstjänstlagen (1986:1102) och räddningstjänstförordningen (1986:1107) beslutat om föreskrifter för brandsynefrister (SRVFS 1988:10). Kyrkor ingår i föreskrifterna under 21 § "Andra samlingslokaler". Fristerna är differentierade med hänsyn till det högsta antalet personer som med hänsyn till lokalernas storlek och utrymningsvägarnas kapacitet samtidigt tillåts vistas inom lokalerna.

Enligt 41 § räddningstjänstlagen åligger det ägare eller innehavare av byggnader eller andra anläggningar att i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olyckshändelse och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Paragrafen ligger till grund bl a för den kontroll av brandskyddet som utövas vid brandsyn.

Från brandskyddssynpunkt är en kyrka en samlingslokal. Detta gäller vid tillämpningen av såväl plan-

53

och bygglagstiftningen som räddningstjänstlagstiftningen.

I kyrkor som nybyggs och kyrkolokaler som inreds i befintliga lokaler, t ex i bostadsområden, finns sällan skäl till undantag från gällande brandskyddsbestämmelser.

Äldre kyrkobyggnader däremot innehåller ofta ett stort kulturhistoriskt värde som gör att det inte alltid är möjligt att följa gällande brandskyddsbestämmelser. Som framgår av meddelande 1983:7 från dåvarande statens brandnämnd bör dessa problem lösas med minsta möjliga ingrepp i byggnaderna.

För att uppnå en rimlig säkerhet mot brand samtidigt som skälig hänsyn tas till de kulturhistoriska intressena är det enligt räddningsverkets mening nödvändigt att samråd sker med kulturvårdande myndigheter innan brandsyneföreläggande meddelas. Detta för att kunna hitta alternativa lösningar som tar den skäliga hänsynen till såväl brandskydds- som kulturintressena. De alternativa lösningarna kan vara tekniska eller organisatoriska och blir ofta en kombination av dessa. Vid utformningen av alternativa lösningar bör man från brandskyddssynpunkt väga in bl a

- kyrkans användningssätt, t ex om den enbart används för gudstjänst och liknande ändamål,
- besökarstatistik,
- befintliga utrymningsvägar, är de t ex väl synliga från alla platser i kyrkolokalen,
- allmänna byggnads- och brandtekniska förutsättningar, t ex byggnadsmaterial, inredning, takhöjd, m.m.
- brandtekniska beklädnader och ytskikt på vägg- och takytor i främst utrymningsvägar och obebakade utrymmen,
- förekomst av larm- eller sprinkleranläggning.

Vidare bör i bedömningen ingå den eventuella organisation och de instruktioner som finns för brandsäkerheten vid evenemang i kyrkan. Utbildning och kunskaper i brandskyddsfrågor hos personal och andra som tjänstgör vid arrangemang i kyrkan t ex vaktmästare, kyrkvårdar och liknande bör tillmätas ett värde i den sammanfattande bedömningen.

I samlingslokaler kan man förvänta sig att de personer som vistas där har mindre god lokalkännedom och att de normalt inte är orienterade om var alternativa utrymningsvägar finns. Av det skälet är det rimligt att med stöd av räddningstjänstlagstiftningen kräva att skyltar med vägledande marke-

ring finns ovanför varje dörr i och till utrymningsvägar och i övrigt i den omfattning som behövs för att var och en ska få vägledning. Den vägledande markeringen ska vara belyst eller genomlyst och bör lämpligen utformas enligt svensk standard (SS 3611). Den vägledande markeringen, liksom utrymningsvägarna i sin helhet, bör förses med nödbelysning som säkerställer funktionen under för nödutrymning erforderlig tid. Generellt godtas att tiden uppgår till 30 minuter.

I äldre kyrkobyggnader kan den vägledande markeringen uppfattas som störande. Detta faktum gör inte att den är mindre nödvändig, men det är väsentligt att ett samråd sker med kulturvårdande myndigheter så att alltför störande skyltning undviks.

Grunden bör vara att den vägledande markeringen av utrymningsvägarna normalt anordnas enligt svensk standard. Sedan måste man i varje enskilt fall bedöma vilka avsteg som kan medges. I vissa fall kan man tänka sig enklare varselmärkning eller t o m ingen alls. Vid bedömningen bör hänsyn tas till

- om nödutgångarna, eller någon av dem, är synlig från varje plats i kyrkorummet,
- gångavståndet till närmaste utgång (bör inte överstiga ca 30 meter),
- om kyrkan används för andra ändamål än gudstjänst eller liknande verksamhet,
- om personal som är väl förtrogen med utrymningsförhållandena uppehåller sig på anvisade platser för att aktivt medverka vid utrymningen.

Som sista punkt i denna allmänna skrivning vill räddningsverket ge sin syn på låsning av dörrar i och till utrymningsvägar. En dörr markerad som och med funktion som nödutgång måste självfallet fungera i en nödsituation. I en utrymningsväg från en samlingslokal skall en dörr kunna öppnas genom att den trycks utåt eller genom att man drar nedåt i ett handtag. Om samlingsalen rymmer färre än 150 personer är det tillfyllest om dörren kan öppnas utan nyckel eller annat redskap.

Med hänsyn bl a till risk för inbrott är det idag vanligt att man förstärker låsfunktionen genom att komplettera eller byta till lås som endast kan öppnas med en nyckel. Om dörren är försedd med spanjolett innebär detta normalt inget problem från utrymningssynpunkt då det med hjälp av denna, dvs genom att dra nedåt i dess handtag, i normalfallet går att öppna dörren, trots att låsfunktionen är tillslagen. Om detta inte är fallet krävs en nyckel för att öppna dörren. Här är det två säkerhetsintressen som står mot varandra, dels vill man skydda sig mot inbrott och dels måste man

göra det möjligt för de som vistas i lokalerna att utrymma i händelse av brand.

Att garantera att en dörr avsedd att användas vid utrymning verkligen fungerar då det behövs har enligt räddningsverkets uppfattning en överordnad ställning. Från samlingssalar där dörrar som är avsedda för utrymning under vissa tider hålls låsta kan man t ex ha en elektrisk kontroll av att dörrarna är upplåsta under den tid som allmänheten har tillträde. Kontrollen bör då seriekopplas med någon för driften väsentlig funktion. Som alternativ bör kunna godtas att t ex en ljudsignal utlöses då huvudentrédörren öppnas och att ljudsignalen automatiskt tystnar då övriga utrymningsdörrar låses upp.

Vad som skäligen kan krävas måste avgöras i det enskilda fallet utifrån de omständigheter som föreligger. För mindre kyrkor kan det, med hänsyn till verksamhet m.m., vara tillfyllest att man har en instruktion som innehåller rutiner om att nödutrymningsdörrarna skall öppnas när allmänheten har tillträde till lokalerna. Ansvaret för att dörrarna är öppna ligger enligt bestämmelserna i 41 § räddningstjänstlagen på ägaren eller innehavaren av lokalerna.

Räddningsverket vill redovisa denna bakgrund innan verkets bedömning av de överklagade föreläggandena redovisas. Som framgått är verkets uppfattning att ett nära samråd med kulturvårdande myndigheter måste ske innan förelägganden meddelas. Avsikten med samrådet är naturligtvis att uppnå en skälig brandskyddsnivå utan att kulturhistoriska värden går förlorade.

I det följande ger räddningsverket sitt yttrande i respektive mål.

Mål nr 3940-1990

Målet avser Turinge och Taxinge kyrkor, länsstyrelsens beslut 11.40-5-89 resp. 11.40-9-89.

Turinge kyrka

Turinge kyrka rymmer ca 180 personer. Kyrkorådet i Turinge-Taxinge Kyrkliga Samfällighet har överklagat hela föreläggandet. Rådet motsätter sig skyltning av utrymningsvägar och elektrisk kontroll av låsning av utgångsdörrar men avser att söka en lösning på övriga problem i samband med en förestående ombyggnad (enligt noteringar från en besiktning av länsstyrelsen).

Länsstyrelsen har upphävt beslutet i dess helhet vad avser Turinge kyrka.

Yttrande

I kyrkan finns två utgångar. Visserligen är dessa belägna i samma del av kyrkan, men med hänsyn till de förhållandevis korta gångavstånden och också med hänsyn till byggnadens utformning, med bl a hög takhöjd så bör dessa utgångar kunna godtas från brandskyddssynpunkt. Detta förutsätter att dörrarna från kyrkolokalen via väntrummet till det fria anordnas lätt öppningsbara. Att utgångarna via väntrummet inte har en fri bredd av 1.2 meter är självfallet en brist. Dock bör denna brist enligt räddningsverkets uppfattning i detta speciella fall kunna accepteras med hänsyn till verksamheten inom lokalerna och till de kulturhistoriska värden som finns, under förutsättning att bristen kompenseras genom att man för kyrkolokalen utarbetar en brandskyddsplan som gäller vid arrangemang i kyrkan.

En form av brandskyddsplan bör enligt räddningsverkets uppfattning kunna godtas som helt eller delvis kompensande åtgärd när det av kulturhistoriska eller liknande skäl inte är möjligt att helt följa gällande brandskyddsbestämmelser. Det förutsätter dock att säkerhetsfrågorna från teknisk synpunkt uppfyller en sådan nivå att de i kombination med organisatoriska åtgärder ger en total brandsäkerhet som uppfyller en skälig nivå. En sådan brandskyddsplan som här diskuteras bör innehålla uppgifter om utbildning och de särskilda instruktioner som ska gälla vid olika arrangemang.

Av planen i det aktuella fallet bör framgå att en särskilt utbildad person under arrangemang ska uppehålla sig i anslutning till utgångsdörrarna för att vid ett tillbud kunna hjälpa till vid utrymning. Det bör dessutom enligt räddningsverkets uppfattning rekommenderas att utrymmen som under arrangemang är obevakade, som t ex vapenhus och vänt-rum, från brandskyddssynpunkt bevakas med rök-detektorer som vid ett eventuellt tillbud snabbt kan ge uppmärksamhet på detta så att en tidig utrymning kan ske.

Befintliga kantreglar i dörrar till huvudentré bör ersättas med panik- eller spanjolettreglar så att en en fri bredd av 1.2 meter erhålls vid öppning genom att ett handgrepp vridas, dvs genom att dra nedåt i ett handtag.

Beträffande elektrisk kontroll av att utgångsdörrar är upplåsta när allmänheten har tillträde till kyrkolokalen anser räddningsverket att det bör vara tillfyllest att det ingår som en rutin i den ovan föreslagna brandskyddsplanen att nödutgången är upplåst vid arrangemang i kyrkan.

Slutligen beträffande den vägledande markeringen anser räddningsverket att det från brand- och personsäkerhetssynpunkt är nödvändigt att den kommer till utförande vad gäller nödutgången via väntrummet. Utgången via huvudentrén är den naturliga in- och utgången och bör med hänsyn till verksamhet m m kunna undantas i detta sammanhang. Det är enligt verkets uppfattning angeläget att den vägledande markeringen av nödutgången via väntrummet utförs i samråd med kulturvårdande myndigheter och på sådant sätt att den inte uppfattas som störande i kyrkorummet men att den vägleder de som vistas i lokalerna i en nödutrymningssituation. Den vägledande markeringen bör anordnas belyst eller genomlyst och på sådant sätt att dess funktion är säkerställd under för nödutrymning erforderlig tid. Normalt godtas att denna tid sättes till trettio minuter.

Sammanfattat anser räddningsverket med hänvisning till vad som ovan sagts

- att den elektriska kontrollen av att utgångsdörrar är upplåsta när allmänheten har tillträde till lokalerna kan ersättas med rutiner i en brandskyddsplan med tillhörande instruktioner som säkerställer att dörrarna hålls upplåsta vid arrangemang i kyrkan,
- att nödutgången via väntrummet förses med belyst eller genomlyst vägledande markering som utformas i samråd med kulturvårdande myndigheter. Så långt det är möjligt bör eftersträvas att varselmärkingen utföres enligt svensk standard.

Såvitt räddningsverket uppfattat ärendet är det i dessa två punkter som tvist föreligger.

Taxinge kyrka

Kyrkorådet i Turinge-Taxinge Kyrkliga Samfällighet har vid länsstyrelsens besök på platsen preciserat sin överklagan. Kyrkorådet yrkar att föreläggandet upphävs i vad det avser skyltning av utrymningsvägar och elektrisk kontroll av låsningen samt vidgning av utrymningsvägen genom sakristian till 1.2 meter.

Länsstyrelsen har i sitt beslut upphävt föreläggandet på sätt som yrkats av kyrkorådet.

Yttrande

Taxinge kyrka rymmer ca 100 personer. Den fria bredden i nödutgången via sakristian uppfyller inte de krav som bör ställas för en nödutgång från en samlingssal. Med hänsyn till antalet personer som ryms och med hänsyn till verksamhet och till kyrkans byggnadskonstruktion och kulturhistoriska värde, varav det sistnämnda i och för sig ligger utanför verkets kompetens att bedöma, anser räddningsverket att den befintliga nödutgången från brand- och personsäkerhetssynpunkt fyller sin funktion på ett sätt som måste betraktas som skäligt med hänsyn till bestämmelserna i 41 § räddningstjänstlagen. Detta förutsatt att det även i detta fall finns instruktioner i en brandskyddsplan utformade så att det under arrangemang finns en särskilt utbildad person som kan vara behjälplig vid en utrymningssituation. Därutöver anser räddningsverket att det kan rekommenderas att rökdetektorer installeras i utrymmen som under arrangemang i kyrkan är obevakade. Detta med syfte att de besökande i ett tidigt skede vid ett eventuellt tillbud ska uppmärksammas och kunna påbörja en utrymning.

Med vissa kompletteringar delar alltså räddningsverket länsstyrelsens uppfattning i detta avseende. Verket delar också länsstyrelsens uppfattning vad avser den elektriska kontrollen av låsningen. Detta också under förutsättning att det finns instruktioner i en brandskyddsplan om att utgångsdörrar ska låsas upp vid arrangemang i kyrkan.

Beträffande den vägledande markeringen är räddningsverkets uppfattning att den bör komma tillstånd vid nödutgången genom sakristian. Utgången via huvudentrén är den naturliga in- och utgången och med hänsyn till verksamhet m m bör den kunna undantas i detta sammanhang.

Sammanfattat anser räddningsverket att bestämmelserna i 41 § räddningstjänstlagen bör innebära

- att nödutgången via sakristian förses med belyst eller genomlyst vägledande markering som utformas i samråd med kulturvårdande myndigheter, samt
- att för kyrkan upprättas en brandskyddsplan av vars innehåll det framgår vilka brandskyddsåtgärder som behöver vidtas vid arrangemang i kyrkan och som t ex innehåller rutiner om utbildning, upplåsning, bevakning m m.

Mål nr 3941-1990

Målet avser S:ta Ragnhilds kyrka i Södertälje församling, länsstyrelsens beslut dnr 11.40-6-89.

I S:ta Ragnhilds kyrka finns plats för strax under 600 personer.

Södertälje kyrkliga samfällighets fastighetsdelegation har överklagat räddningsnämndens föreläggande i vad det avser varselmärkning av utrymningsvägar. Delegationen har vid länsstyrelsens besök på platsen yrkat att även föreläggandet om elektrisk kontroll av låsningen upphävs.

Länsstyrelsen har i sin beslutsskrivelse uttalat att med hänsyn till Sankta Ragnhilds kyrkas byggnadskonstruktion och kulturhistoriska värde bör det överklagade beslutet upphävas i vad avser skyltning av utrymningsvägar och elektrisk kontroll av låsningen.

Räddningsverket anser att räddningsnämndens föreläggande är väl motiverat och i överensstämmelse med bestämmelserna i 41 § räddningstjänstlagen.

Av de remitterade handlingarna framgår att beträffande den elektriska kontrollen av att utrymningsdörrarna är öppna när allmänheten har tillträde till kyrkan så har en alternativ lösning diskuterats. Såvitt räddningsverket kan utläsa innebär den föreslagna lösningen att utrymningsdörrarna skall försees med panik- eller spanjolettreglar och att befintliga kantreglar ska bortmonteras. En sådan lösning uppfyller enligt räddningsverkets uppfattning bestämmelserna i 41 § räddningstjänstlagen.

Beträffande den vägledande markeringen av utrymningsvägarna anser räddningsverket att det från brand- och personsäkerhetssynpunkt är nödvändigt att den kommer till utförande. Som skäl för detta ska främst ses att kyrklokalen samtidigt kan ta emot ca 600 personer. Med hänsyn till verksamhet, kulturbevarande intressen och framförallt den relativt goda överblickbarhet som finns i kyrklokalen anser dock verket att varselmärkningen bör kunna utföras på rimligt diskret sätt så att den inte uppfattas som störande men att den kan vägleda de som vistas i lokalerna i en utrymningssituation. Självfallet bör utformningen ske i samråd med kulturvårdande myndigheter samtidigt som den så långt det är möjligt bör följa svensk standard för varselmärkning.

Sammanfattat anser räddningsverket att bestämmelserna i 41 § räddningstjänstlagen kan anses uppfyllda genom

- att utgångsdörrar förses med panik- eller spanjolethandtag, samt

- att varselmärkning av ut- och nödutgångar anordnas i samråd med kulturvårdande myndigheter och att det bör vara möjligt att utföra den på ett sätt som inte verkar störande i kyrkorummet samtidigt som den fyller sin funktion att vägleda människor i en utrymnings-situation. Varselmärkningen bör så långt det är möjligt följa svensk standard.

MÅL nr 3942-1990

Målet avser Överjärna, Ytterjärna och Vårdinge kyrkor, länsstyrelsens beslut dnr 11.40-7-89.

Överjärna, Ytterjärna och Vårdinge församlingars pastorat har överklagat brandsyneföreläggandena i sin helhet. Vid länsstyrelsens besiktning har pastoratet preciserat överklagan enligt följande. För Överjärna kyrka yrkar pastoratet att föreläggandet att iordningsställa en utrymningsväg från sakristian eller koret och föreläggandet att skylta utgångsväg skall upphävas. För Ytterjärna kyrka yrkas att föreläggandet att iordningsställa utrymningsväg från koret samt föreläggande om skyltning av utrymningsvägar och elektrisk kontroll av låsningen upphävs. Vidare yrkas att tiden för utbyte av äldre elinstallation förlängs till 1991-12-31. Slutligen yrkar pastoratet beträffande Vårdinge kyrka att föreläggandena om skyltning av utrymningsvägar och elektrisk kontroll av låsningen upphävs.

Länsstyrelsen har i sitt beslut upphävt föreläggandena på sätt som yrkats av pastoratet.

Yttrande, Överjärna kyrka

Överjärna kyrka rymmer ca 115 personer. I kyrkan finns två utgångar.

Från brandskyddssynpunkt är förhållandena i Överjärna kyrka jämförbara med de som råder i Turinge kyrka.

Med samma motivering som gäller för Turinge kyrka anser räddningsverket att befintliga nödutgångar kan anses uppfylla bestämmelserna i 41 § räddningstjänstlagen under förutsättning att en

brandskyddsplan upprättas och följes vid arrangemang i kyrkan. Av planen bör framgå att en särskilt utbildad person under arrangemang i kyrkan ska uppehålla sig vid utgångsdörrarna för att vid tillbud kunna hjälpa till med utrymningen. Även i detta fall bör rekommenderas att rökdetektorer uppsättes i utrymmen som under arrangemang är obevakade för att ge ett snabbt larm vid ett tillbud så att utrymning kan påbörjas.

Beträffande den vägledande markeringen anser räddningsverket att den bör utföras vad gäller nödutgången medan huvudentrén utgör den normala in- och utpassagen till kyrkan och därför bör kunna undantas. Den vägledande markeringen ska enligt verkets uppfattning utföras i samråd med kulturvårdande myndigheter och på ett sådant sätt att den inte uppfattas som störande i kyrkorummet men så att den samtidigt vägleder de som vistas där i en utrymningssituation.

Sammanfattat anser räddningsverket

- att en brandskyddsplan med instruktioner för bl a bevakning vid arrangemang utarbetas för kyrkan samt
- att befintlig nödutgång varselmärkes i samråd med kulturvårdande myndigheter. Varselmärkningen (vägledande markering) bör så långt det är möjligt utföras enligt svensk standard.

Yttrande, Ytterjärna kyrka

Ytterjärna kyrka rymmer ca 150 personer.

Räddningsverket konstaterar att den begärda tidsfristen för åtgärdande av äldre elinstallationer snart är till ända och att föreläggandet i den punkten inte behöver tas upp här.

Ytterjärna kyrka saknar nödutgång och till kyrkan finns endast en in- och utgång. Från brandskyddssynpunkt är detta en ytterst allvarlig brist som inte kan accepteras. Ett tillbud i anslutning till entrén kan innebära att de som vistas i kyrkan blir fångade i en fälla. Kyrkan är i huvudsak utförd i sten och endast vissa partier är av trä. Dessvärre finns dessa partier där brand kan uppstå och spridas i anslutning till den enda utrymningsvägen.

Räddningsverket anser att föreläggandet om att tillskapa en nödutgång från kyrkolokalen är mycket

väl motiverat och i överensstämmelse med bestämmelserna i 41 § räddningstjänstlagen.

Med hänsyn till det kulturhistoriska bevarandevärde som finns hos byggnaden, verksamhet, byggnadssätt m m och de förutsättningar som finns för att så långt det är möjligt garantera funktionen i den enda befintliga utgången bör det enligt verkets mening finnas förutsättningar att utföra den förelagda nödutgången på ett enklare sätt.

Nödutgången bör enligt räddningsverkets mening, under vissa förutsättningar, kunna arrangeras genom att ett (eller eventuellt flera) fönster anordnas öppningsbart och att åtgärder vidtas så att det kan fungera som nödutrymningsväg. Hur detta exakt ska ske måste bestämmas i samråd med kulturvårdande myndigheter och räddningsverket lägger därför i detta sammanhang inte ytterligare synpunkter på utförandet.

De förutsättningar som enligt räddningsverkets mening måste föreligga för att fönster i detta speciella fall ska tillåtas fungera som nödutgång är

- att pardörrar som leder direkt till det fria anordnas lätt öppningsbara med panik- eller spanjolettreglar,

- att utrymmen som är obevakade under arrangemang förses med rökdetektorer som snabbt kan uppmärksamma på att något inträffat så att särskilt utbildad personal kan göra en insats för att begränsa det inträffade, samt

- att för kyrkan upprättas en brandskyddsplan där det anges vilka säkerhetsåtgärder som ska vidtas vid arrangemang i kyrkan. Av planen bör framgå vilka utbildningskrav som ska gälla för personalen och var denna personal ska uppehålla sig vid arrangemang i kyrkan.

Den utrymningsväg som räddningsverket anser nödvändig att tillskapa bör utföras så att den är lätt öppningsbar från insidan. Räddningsverket kommenterar därför inte vidare denna punkt i länsstyrelsens beslut.

Utrymningsvägen får i detta fall ett utförande som inte kan förväntas bli vad som är vanligt förekommande. Räddningsverket uppfattning är därför att den måste förses med vägledande markering, dvs be-lyst eller genomlyst skylt. Denna eller dessa, beroende av var nödutgången placeras, måste enligt verkets uppfattning utformas i samråd med kulturvårdande myndigheter och på ett sådant sätt att

den inte verkar störande i kyrkorummet men att den kan fylla sin funktion att vägleda människor i en utrymningssituation.

Sammanfattat anser räddningsverket att för att bestämmelserna i 41 § räddningstjänstlagen ska kunna anses vara uppfyllda skall

- en nödutgång tillskapas i kyrkan, enligt vad som ovan beskrivits, samt

- att nödutgången ska förses med varselmärkning som så långt det är möjligt bör utföras enligt svensk standard.

Yttrande, Vårdinge kyrka

Vårdinge kyrka rymmer ca 170 personer. Från kyrksalen finns tre utgångar, en via vapenhuset och en dörr på vardera sidan i kyrksalens främre del.

Kyrkan är utförd i sten. I kyrksalen är överblickbarheten förhållandevis god och utgångsdörrarna är väl synliga.

Under förutsättning att en brandskyddsplan upprättas för kyrkan och att det av planen framgår att särskilt utbildad personal som kan assistera vid utrymning finns på förutbestämda platser i kyrkan under arrangemang anser räddningsverket att kyrkan fyller de fordringar som kan ställas med stöd av 41 § räddningstjänstlagen.

Sammanfattat delar räddningsverket uppfattningen som meddelats i beslut av länsstyrelsen med det tillägget att det för kyrkan bör upprättas en brandskyddsplan som bl a innehåller instruktioner som ska gälla vid arrangemang i kyrkan.

Mål nr 3943-1990

Målet avser Överenhörna och Ytterenhörna kyrkor, länsstyrelsens beslut dnr 11.40-8-89.

Enhörna församlings kyrkoråd har överklagat föreläggandet för Överenhörna kyrka beträffande användandet av lösa stolar och yrkat att en stol per bänkrad ska få användas. För Ytterenhörna kyrka har föreläggandet om breddning av utgång mellan korset och sakristian överklagats. Vid länsstyrelsens besök har kyrkorådet beträffande båda kyrkorna yrkat att även föreläggandena att skylta utrymningsvägarna och anordna elektrisk kontroll av låsningen ska upphävas. Rådet har uttalat en vilja att an-

ordna vägledande markering av utrymningsvägen från sakristian till förstugan eftersom den döljs av ett skåp för den som kommer in i rummet från ko-
ret.

Länsstyrelsens beslut är enligt yrkandena från kyrkorådet med det tillägget att länsstyrelsen har förelagt kyrkorådet att anordna vägledande marke-
ring vid den dörr i sakristian som leder till förstugan.

Yttrande, Ytterenhörna och Överenhörna kyrkor

Ytterenhörna kyrka har plats för ca 110 personer och Överenhörna för ca 135 personer.

I såväl Ytterenhörna kyrka som i Överenhörna kyrka finns två av varandra oberoende utgångar som leder till det fria. Utgångarna är dessutom väl synliga från kyrkorummen och placerade på ett naturligt sätt.

Räddningsverket konstaterar att det finns brister i utformningen av utrymningsvägarna. Med hänsyn till de relativt korta gångavstånden, verksamhet, byggnadssätt och de kulturhistoriska värden som byggnaderna besitter anser räddningsverket att under förutsättning av att det upprättas en brand-
skyddsplan för respektive kyrka så bör utrym-
ningsvägarna i befintligt skick fylla de krav som kan ställas med stöd av bestämmelserna i 41 §
räddningstjänstlagen. Brandskyddsplanerna bör inne-
hålla uppgifter om utbildning av personal och de brandskyddsåtgärder som ska vidtas vid arrangemang i kyrkorna. Bland annat bör de innehålla instruk-
tioner om att särskilt utbildad personal som kan hjälpa till vid en utrymningssituation ska finnas vid arrangemang i kyrkorna.

Rutiner för upplåsning av utgångar vid arrangemang i kyrkorna bör också enligt räddningsverkets upp-
fattning ingå i brandskyddsplanerna.

Utgångarna i de båda kyrkorna är som räddningsver-
ket framhållit placerade på ett naturligt sätt. Un-
der förutsättning att brandskyddsplaner upprättas för kyrkorna delar verket länsstyrelsens uppfatt-
ning att utgångarna inte behöver förse med väg-
ledande markering annat än i det fall som före-
lagts från länsstyrelsen, dvs från sakristian till förstugan i Ytterenhörna kyrka.

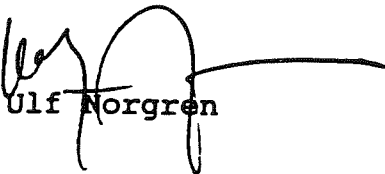
Slutligen anser räddningsverket att föreläggandet om att lösa stolar inte bör få användas i Överenhörna kyrka är väl motiverat och i överens-

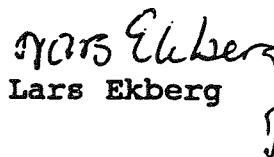
stämme med bestämmelserna i 41 § räddningstjänstlagen. Om stolar ska användas i kyrkgången bör de enligt räddningsverkets uppfattning inte inräkna på den fria bredd som åtgår vid utrymning. De stolar som ska användas bör som räddningsverket ser det kunna placeras på sätt som föreslås av kyrkorådet dvs en per bänkrad med det tillägget att de utförs så att de kan kopplas samman med respektive bänkrad. Alternativt kan ett mindre antal lösa stolar placeras på annan plats där de inte kan utgöra hinder för utrymning.

Sammanfattat delar räddningsverket i huvudsak länsstyrelsens beslut och anser att det är väl motiverat och i överensstämmelse med bestämmelserna i 41 § räddningstjänstlagen under förutsättning att brandskyddsplaner med innehåll som i stort ovan beskrivits upprättas för kyrkorna. Verket anser dock inte att det är i överensstämmelse med bestämmelserna att tillåta att lösa stolar används i kyrkgången i Överenhörna kyrka.

Remitterade handlingar återsändes.

Befolkningsskyddsavdelningen
Enheten för förebyggande brand

Ulf Norgren

Lars Ekberg